

Nr 2.

Av herr **Sten**, angående tryggande av skogsbrukets utveckling och ställning.

Näringslivets utveckling följer väl allt fortfarande sina egna vägar, som måste respekteras i det politiska arbetet. Men det är uppenbart att dess betydelse blivit allt större, i den mån politiken mer och mer direkt fått till föremål att, som redan Hörup uttryckte det, »skapa de bästa levnadsbetingelser för alla som bo i landet». Höjd standard, den må inregistreras genom den lönepolitiska eller den socialpolitiska utvecklingen, är ju onekligen beroende av produktionslivets utveckling. Det ekonomiskt riktiga kan icke stå i strid med det socialt riktiga eller tvärtom.

I samma mån som industrien blivit landets främsta huvudnäring är det naturligt att den blivit föremål för det allmänna intresset, den må nu gälla produktionsstegring, sysselsättning eller handelsutbyte. Men även jordbruket kan alltid, på grund av sin vikt och betydelse ur försörjningssynpunkt, påräkna ett sådant intresse. Särskilt om man tar skälig hänsyn till de psykologiska faktorer och mänskliga intressen som här anmäler sig torde det icke finnas anledning att klaga på tempot i den utveckling som äger rum på jordbrukets område. Det har hävdats sig och hävdar sig väl i fråga om rationalisering och produktionsstegring.

Skogsbruket befinner sig ur åtskilliga synpunkter i gränstrakterna mellan industrien och jordbruket. Dess betydelse och dess roll i vårt ekonomiska liv är obestridd. Men emellanåt diskuteras om det kommit till sin rätt, om icke dess utveckling från »binäring» till full självständighet från ovan och ända ned, eller tvärtom, borde påskyndas och restlöst genomföras.

Historiskt sett torde man kunna fastslå att tidigare generationer på bästa sätt tagit skogen i anspråk, i senare tid som underlag för järnbruksindustrien — rekognitionsskogarna — gruvorna, sågverken — stockfångstprivilegierna — och jordbruket — genom avvittringarna. Det kan knappast finnas anledning till »omvärdering» av denna skogens insats eller av formerna för densamma.

I början av detta sekel uppnåddes, efter ganska våldsamma omvälvningar och grundliga utredningar, politisk jämvikt genom norrlandslagstiftningen, närmast beträffande skogsmarkens fördelning på olika ägargrupper. Riksdagen har därefter vid skilda tillfällen slagit vakt om förbudslagens sociala och jordpolitiska verkningar. Auktoritativa uttalanden, som exempelvis dr Erik Kempes bekanta uppsats i Svensk Tidskrift, har givit vid handen att

denna lagstiftning var ett ur olika synpunkter riktigt grepp på frågan. Denna skogspolitiska balans överensstämmer med jorddelningslagstiftningen och grunderna för den nu pågående jordreformen.

En politisk balans kan naturligtvis rubbas av nya ekonomiska rön och faktorer. Så vitt man kunnat finna har så icke varit förhållandet på detta område. Riksskogstaxeringarnas resultat har icke medfört några sådana verkningar. Olika ägargrupper står varandra ganska nära i fråga om virkesförråd, tillväxt osv. Åtminstone har några mera uppseendeväckande skiljaktigheter icke kommit i dagen. Även om man medger riktigheten av vad som anförts t. ex. av professorn Hagberg om riksskogstaxeringen i Kopparbergs län, alltså att erforderlig hänsyn måhända icke tas till de olika naturliga förutsättningarna, när man söker bilda sig ett totalomdöme. Professorn i skogsekonomi Thorsten Streyfferts i hans verk om Sveriges skogar gjorda nyanserade och försiktiga uttalanden bekräftar, att skillnaderna uppväger varandra eller att de i varje fall icke är så stora.

Ett intressant och belysande exempel härpå föreligger i en undersökning av *skogsbruket i Färila-Kårböle* kommun i Hälsingland i samband med regionplanering av jordbruket. Här skall endast anföras några av de korta kommentarerna till de över 40 tabeller som ingår i undersökningen. Om hur den produktiva skogsmarken på hemmansägar- och aktiebolagsskogar är fördelad på åldersklasser står det: »Av tabellen framgår, att det icke föreligger någon nämnvärd olikhet beträffande skogens åldersklassfördelning hos båda skogsägaregrupperna. Detsamma kan sägas angående bonitets- och slutenhetsklasser.» Här är alltså utgångsläget tämligen lika. När det gäller kubikmassans fördelning på olika skogsägargrupper står det: »Hemmansägareskogar utvisa något högre kubikmassa än aktiebolagsskogar. Högst är dock kubikmassan i statens och övriga allmänna skogar.» För fullständighetens skull kan man här skjuta in, att de sistnämnda inte utgör så stor procentuell andel inom det undersökta området. I fråga om kubikmassan på hemmansägar- och aktiebolagsskogar, fördelade på åldersklasser, står det, att den »visar inga betydliga skillnader mellan olika skogsägaregrupper». Detsamma är fallet beträffande kubikmassans fördelning på diameterklasser och på trädslag. I fråga om otillfredsställande beståndsbehandling under den senaste tioårsperioden på hemmansägar- och aktiebolagsskogar står det: »Även här synas ej avsevärda skillnader mellan olika skogsägaregrupper föreligga. Dock kan man konstatera, att kalmarkerna i hemmansägareskogar ha blivit sämre behandlade. Däremot ha äldre bestånd i hemmansägareskogarna blivit bättre behandlade än i aktiebolagsskogarna, beroende på större förekomst av restskogar i de senare.» I fråga om onormala bestånd fördelade på skogsägargrupper står det: »Aktiebolagsskogarna visa procentuellt något större förekomst av onormala bestånd än övriga skogsägaregrupper». I fråga om orensade hyggen resumerar man: »Förekomsten av orensade hyggen visar sig vara betydligt större i hemmansägare-

skogar än i aktiebolagsskogar. Synnerligen anmärkningsvärt är detta beträffande äldre hyggen.» I fråga om utförda kulturer säger man: »Kulturernas areal är störst hos aktiebolagen. Således ha dessa procentuellt ca 3 gånger mera kulturer än hemmansägarna.» I fråga om avverkningsbeloppen för nästkommande tioårsperiod fördelade på skogsägargrupper säger man som ett allmänt omdöme: »Den föreslagna avverkningen per hektar är mindre i aktiebolagsskogarna än i de övriga skogarna. Orsaken därtill torde vara, att aktiebolagsskogarna äro genomgallrade i större omfattning.» I fråga om arealen av föreslagna huggningsåtgärder säger man också, att den »är procentuellt mindre i aktiebolagsskogar än i skogar tillhörande hemmansägare. Även detta torde bero på att de förstnämnda blivit mera genomhuggna än hemmansägareskogarna». Slutligen står det: »Behovet av återväxtåtgärder i hemmansägareskogar är relativt sett något större än i aktiebolagsskogarna. Således utgör den årliga arealen av samtliga återväxtåtgärder i hemmansägareskogarna ca 25 ha och i aktiebolagsskogarna ca 23 ha per 1 000 ha produktiv skogsmark.»

Dessa uppgifter synes bestyrka tesen, att det inte är så stor skillnad mellan de olika gruppernas sätt att sköta sina skogar.

Som en god sammanfattning av förhållandena på detta område kan hänvisas till den senaste *norrlandskommitténs principuttalande* beträffande fördelningen på hemmansskogar, bolagsskogar och kronoskogar.

Efter en redogörelse för den procentuella fördelningen på olika ägargrupper görs följande allmänna uttalanden ur ekonomiska och sociala synpunkter om dessa olika ägargruppers skogsinnehav: »Norrlandskommittén har under kapitel 4» — jordbrukskapitlet — »framhållit, att tilldelningen av husbehovsskog utgör ett viktigt led i den fortsatta rationaliseringen av *jordbruket* i Norrland men att det särskilt i skogsområdena i inre Norrlands fjäll- och moränbygder — där jordbruken i regel icke kunna ge tillräcklig sysselsättning och försörjning — i allmänhet är önskvärt att jordbrukarna även innehava stödsskog.» Där har man alltså principiellt givit sin sanktion åt att vad som ligger bakom bägge dessa begrepp skall förverkligas även i det skede, som vi nu är inne i, och på det område, där våra lantbruksnämnder nu är sysselsatta. Sedan heter det: »Å andra sidan är det till fördel för de *träförädlade industrierna*, om dessa innehava egna skogar, vilkas avkastning kan täcka en väsentlig del av råvarubehovet. De bli härvid mindre än eljest beroende av de konjunkturbetingade växlingarna i råvarupriserna. Att de stora företagskomplex, som utvecklats inom skogsindustrien, kunnat öka sin ekonomiska stabilitet genom förvärv av egna skogar, har även blivit av betydelse för de hos företagen sysselsatta arbetarna, i det att dessa sysselsättningsförhållanden därigenom blivit säkrare. Detta gäller icke endast *industriarbetarna* utan också *skogsarbetarna*, vare sig dessa samtidigt ha egna småbruk eller mer eller mindre helt leva på skogsarbete. Många småbrukare utan egna skogstillgångar finna en väsentlig del av sin försörjning

genom arbete inom det större skogsbruket och ha sålunda intresse av att arbetstillfällena ej alltför mycket växla från år till år. Ej minst är det vanligt, att söner till jordbrukare på så sätt få möjlighet att försörja sig på hemorten. Särskilt på senare tid kan emellertid en tendens skönjas i riktning mot att arbetare helårssysselsättas i skogsbruket. Dessa arbetare bli då beroende av att en jämn drift kan uppehållas inom skogsbruket såväl säsongmässigt — bortsett från tider av toppbelastning i jordbruket — som i konjunkturhänseende. När ett företag saknat tillräckliga råvaror och detta medfört en minskning i arbetstillfällena, ha icke allenast arbetarna drabbats härav utan även bygden och respektive kommun, som bland annat haft att vidkännas en reducering av skatteunderlaget.» Om den tredje skogsägargruppen säger man: »Som ovan nämnts har även *staten* betydande skogstillgångar särskilt i övre Norrland. Till stöd för statens innehav av skog — bortsett från att även staten är ägare till skogsindustriella företag — kan hänvisas till att skogsbruket och skogsvården böra drivas på lång sikt, vilket gör att den enskilde ofta icke under sin livstid hinner se resultat av det arbete och de investeringar som nedläggas på skogen. Det måste förutsättas, att staten anlägger samhällliga synpunkter då det gäller hushållningen med skogen samt beredande av jämn sysselsättning åt arbetarna.»

Efter dessa uttalanden om de tre ägargrupperna säger norrlandskommittén följande: »Med utgående från ovan anförda synpunkter har kommittén ansett sig *icke böra ifrågasätta någon mera avgörande förskjutning mellan de olika ägarkategoriernas innehav av skogsmark*. Detta hindrar dock givetvis icke, att i de enskilda fallen skäl kunna föreligga för att, som ett led i pågående rationaliseringsverksamhet inom jordbruket, skog överlåtes från staten eller bolag till enskild jordbrukare för behövlig förstärkning av hans jordbruk. Ej heller behöver det stå i strid mot den principiella ståndpunkt, varåt kommittén nyss givit uttryck, om ett bolag får förvärva skogsmark från enskild skogsägare med tillämpning av bestämmelserna i den s. k. bolagsförbudslagen eller om staten förvärvar skogsmark, där förhållandena motivera detta.»

Man kan sammanfatta detta uttalande så, att det icke finns några ekonomiska eller sociala skäl, som väger tyngre än den politiska jämvikt, som vunnits i vår skogspolitik under mer än fyra årtionden. Att märka är att bakom detta uttalande, som utarbetades och antogs för endast några få år sedan, står såväl representanter för skogsindustrien och bondeskogsbruket som för skogs- och skogsindustriarbetare, vilka hade att gemensamt utreda vad som kunde göras för det norrländska näringslivets utveckling och förkovran, bl. a. på detta område.

Om det behövs oss något ytterligare bevis för att de fortsatta strävandena till skogsbrukets utveckling och tryggande av dess ställning måste byggas »på det beståendes grundval», kan detta framläggas genom att helt kort erinra om den svenska *socialdemokratiens betraktelsesätt* om detta om-

råde genom tiderna. När Carl Lindhagen vid sekelskiftet väckte sin stora norrlandsmotion, som gick ut på den självägande bondebefolkningens vidmakthållande och stärkande, underskrevs denna av Hj. Branting, som då var den ende socialdemokraten i riksdagen. I övrigt undertecknades den av alla norrlänningar i andra kammaren. Vid sidan av Brantings namn stod Ivar Månsson i Trää, då lantmannapartiets ledande man. De till antalet växande socialdemokraterna i andra kammaren hjälpte under det därpå följande årtiondet till med genomförandet av den s. k. norrlandslagstiftningen, vilken som bekant inbegrep den s. k. bolagsförbudslagen. Sedan dess har socialdemokraterna vid varje tillfälle tillhört dem som enligt vad inledningsvis anförts slagit vakt om denna lag med dess sociala och jordpolitiska verkningar.

Vidare: Till grund för det nu pågående arbetet med en jordreform ligger bl. a. en socialdemokratisk partimotion i mitten av fyrtioalet. Som bekant vilar denna reform helt och hållet på äganderättens grund. Om en lantbruksnämnd inköper en jordbruksfastighet, så sker detta för att snarast möjligt införliva den med ett bärkraftigt jordbruk eller att skapa ett sådant Socialdemokraterna i riksdagen, med Per Edvin Sköld i spetsen, genomförde tillsammans med Bramstorp och bondeförbundarna den s. k. jordförvärvslagen. Denna vilar principiellt på samma motivering och samma grunder som bolagsförbudslagen. Trots detta har folkpartiet — deras föregångare med Karl Staaff i spetsen gick ju in för den sistnämnda — intagit en förvirrad hållning till den förstnämnda.

Högern, som i fråga om bolagsförbudslagen var delad så till vida att Arvid Lindman, som tillhörde reservanterna i den tidens norrlandskommitté, gick emot den, under det att den gamle bondehövdingen Olof Jonsson i Hof gjorde uppror mot sin nye ledare och medverkade till den, har visat oförståelse för jordförvärvslagen.

Det går en rak linje från Brantings underskrift på Lindhagens motion och till Skölds medverkan till jordförvärvslagen och till genomförandet av grunderna för jordbruksrationaliseringen.

När man på den socialdemokratiska partikongressen, ungdomskongressen och i tidskriften Tiden behandlat denna fråga, har man iakttagit den distinktion som följer av partiets hela föregående politik.

Den första utgångspunkten i fortsättningen är alltså att det icke finns någon anledning till eller motivering för att angripa det svenska skogsbrukets problem eller bota dess brister genom politisk strid om vem som skall äga skogen eller var gränsen skall gå mellan de olika ägargrupperna. Den Norupska utredningen om ofullständiga jordbruks förstärkande med skog — vilken onekligen vållat oro på sina håll och som från motionärens sida föranlett ett observandum i riksdagen — lämnas i detta sammanhang å sido. Den får avvaktas och resultatet sakligt bedömas, när det framlägges. Motionären utgår för sin del ifrån att frågan kan vinna sin lösning utan rubbning

av de huvudgrunder för den svenska skogspolitiken som antytts i det föregående.

Den andra utgångspunkten är att man i de fortsatta strävandena på skogsbrukets område icke bör anlägga någon dogmatisk syn på dess ställning, om den bör vara självständig eller samordnad med andra näringar. Motionären utgår ifrån en fortgående utveckling i riktning av större självständighet. Å andra sidan behöver dess roll i det föregående icke vara på något sätt föraktlig därför att den varit hjälpsamt och stödjande. Vad som till sist kastar sitt ljus över denna skogens roll i det svenska näringslivet är ett gammalt visdomsord: »Stor är den som tjänar». Ja, detta visdomsord förstärkes t. o. m. i formen: »Den som är störst bland Eder vare de andras tjänare». Alldeles oavsett om skogen och skogsbruket intagit och intager en självständig ställning från ovan och ända ned eller ej, är deras roll i svenskt näringsliv, svensk folkhushållning och svenskt arbetsliv av livsviktig betydelse.

Från dessa tvenne utgångspunkter blir det fullständigt klart att vad som är att göra och vad som står att vinna på detta område skall göras och *vinnas genom samverkan* och samspel mellan alla de skilda krafter som redan är verksamma på detsamma. Betonas skall också att motionären icke åsyftar att genom förslag om administrativa förändringar eller centralisering skapa nya stridsämnen.

En översikt, utan anspråk på fullständighet, över de värdefulla organ: ämbetsverk, institutioner och sammanslutningar, som helt eller delvis är sysselsatta på skogsbrukets område, ger följande resultat:

Helt skogligen ämbetsverk och statliga organisationer är skogsstyrelsen, som är statens centralorgan för det enskilda skogsbruket, närmast för skogsvårdsstyrelsernas verksamhetsfält, skogshögskolan, som svarar för den högre undervisningen och viss därtill knuten forskning, samt statens skogsforskningsinstitut, som svarar för den statliga insatsen på den skogligen forskningens område. Delvis skogligen sysselsatta är domänstyrelsen, som förvaltar statens skogar och jordbruksdomäner samt är huvudman för viss skogligen utbildning, lantbruksstyrelsen, som sysslar med jordreformen, lantmäteristyrelsen, som svarar för jorddelningslagstiftningens tillämpning, samt arbetsmarknadsstyrelsen, som sysslar jämväl med den skogligen arbetsmarknaden.

Någon påbyggnad, sammanslagning eller indragning torde icke vara möjlig i detta sammanhang. Den som varit med på ett litet hörn i samband med skogsstyrelsens inrättande har icke varit främmande eller rädd för att den eventuellt skulle kompletteras med t. ex. en statistikbyrå och en undervisningsbyrå, den senare i analogi med lantbruksstyrelsens. Nu har den skogligen statistiken ordnats och förlagts så, att riksskogstaxeringen, som överförts från en särskild nämnd till statens skogsforskningsinstitut, kompletterats med den nödvändiga och värdefulla avverkningsstatistiken, under det att inmätningssstatistiken ligger hos skogsstyrelsen, som eventuellt även över-

tar flottningsstatistiken. Yrkesutbildningen kommer enligt vad man nu kan se att, i likhet med riksskogstaxeringen, först få en egen nämnd och sedan inordnas i ett större sammanhang, i detta fall överstyrelsen för yrkesutbildning. Närmaste anledningen härtill torde vara att lantbruksstyrelsen på grund av sammanslagningen med egnahemsstyrelsen och arbetet med jordbrukets rationalisering anses vara i behov av avlastning.

Om man undantar skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut finns alltså intet statligt organ som sysslar med hela skogsbruket. Men man kan knappast tänka sig tillskapande av något sådant. Ett ämbetsverk till är otänkbart. Ett skogsdepartement har varit på tal men torde vara lika otänkbart, i enlighet med de vanliga svenska grunderna för en hel eller delvis departementalreform. Antalet ärenden är för litet. Departementens antal skulle bli för stort, om liknande anspråk från andra håll skulle resas och tillmötesgå. Däremot kunde man tänka sig en »skogminister», alltså ett konsultativt statsråd, installerat i jordbruksdepartementet som biträdande departementschef. Denna finska metod är ju icke okänd och oprövad i vår egen svenska praktik i senare år. Vi har haft »byggnadsminister», vi har f. n. »vägminister» och biträdande utrikesminister. De skogliga institutionerna och övriga målsmän för skogliga önskemål och problem är nu hänvisade till att dela departementschefers och statssekreterares tid med de mycket krävande arbetsuppgifterna på jordbrukets område. Man behöver endast erinra om att dessa nu består inte endast i löpande administrativa ärenden utan även i en stor jordreform och en som det visat sig mycket känslig jordbruksreglering. Att dessa förhållanden vidröres i denna motion har icke sin grund i några särskilda missförhållanden eller bristande intresse under någon viss departementschefs eller statssekreterares tid. De har alla fullgjort sina förpliktelser även gentemot skogsbruket, och åtskilliga har erhållit uppriktiga lovord från dess sida för sina insatser. Men om man varit i tillfälle att taga del av och i viss mån ställning till PM på enbart ett så begränsat område som t. ex. tillgången på medel i form av prisutjämnings- och exportavgifter och deras användning inom den skogliga forskningen, kan man icke undgå att göra den reflektionen att arbetet med att hålla i trådarna och upprätthålla samverkan åt olika håll inom skogsbruket icke rimligen kan vara allenast en liten del av en tung arbetsbörda. Tillträdet till konseljsalen är kanske till sist en oväsentlig sak. Men nog borde det i det departement som skall handlägga de skogliga ärendena finnas en *skogssakkunnig*, som kan bereda dessa ärenden och även taga initiativ till erforderligt samråd. Motionären har stor respekt för den svenska traditionen i fråga om arbetet i Kungl. Maj:ts kansli i förhållande framför allt till de centrala verken. Men även i andra sammanhang har frågan om »juristmonopolets» brytande inom departementen förts på tal. F. ö. har ju på ett närgränsande område, inom handelsdepartementet, särskilda sakkunniga anlitats, även mera stadigvarande. Frågan förtjänar under alla förhållanden

just på det område det nu är fråga om allvarligt övervägande. Några principiella betänkligheter torde icke böra stå i vägen, om man finner att anordningen är sakligt motiverad. En utbyggnad av administrationen blir det icke fråga om, icke heller någon nämnvärd utgift i förhållande till de värden det gäller och som står att vinna. Som ofta är fallet blir personfrågan den betydelsefullaste. Men nog finns det skogsmän som äger samtliga här berörda parters och intressens fulla förtroende.

Före övergången till nästa förslag skall redogörelsen för befintliga »tjänsteställen» på det skogliga området i korthet fullföljas i fråga om organisationerna. Av det slaget finns dels ideella sammanslutningar, som fullföljer praktiska syften och i viss mån bedriver praktisk verksamhet, sådana som Svenska skogsvårdsföreningen och Norrlands skogsvårdsförbund samt Skogssällskapet. Det sistnämnda har särskilt inriktat sig på fruktbargörande av kalmarker samt på att åtaga sig exempelvis kommuners skogsskötsel. Vidare har vi ägar- och arbetarsammanslutningarna Sveriges skogsägareförbund, Skogsägareföreningarnas riksförbund samt Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet. Även Sveriges arbetares centralorganisation och Riksförbundet Landsbygdens folk sysslar med avtalsfrågor för dem av sina medlemmar som helt eller delvis arbetar i skogen. Skogstjänstemännen har sina organisationer. Viktiga organ som upprättats kollektivt, såsom för växtförädling av skogsträd, praktisk skogsförädling samt skoglig växtförädling och genetik, ävensom föreningen Skogsarbeten och dess tillsammans med domänstyrelsen bedrivna arbetsstudieavdelning, föreningen Värmlands skogsarbetsstudier och Mellan- och sydsvenska skogsbrukets arbetsstudier, bestyrker intrycket av att ett mångskiftande och intensivt arbete utföres på olika håll inom och för vårt skogsbruk. Underlag finnes alltså för det samarbete och det samspel som erfordras.

Hur detta bör organiseras, under fria och frivilliga former, tillät sig motionären skissera i ett avslutningsanförande efter en »skogsdag» under Norrlandsmässan i Gävle 1951. Utgångspunkten var att man vid ett sådant tillfälle fått ett starkt intryck av att föredrag och diskussioner varit mycket givande men att man icke haft några garantier för att ingenting i fortsättningen underlåtes för att lösa de diskuterade problemen, för att föra utvecklingen framåt på det skogliga området. Utan att underskatta det upplysande och opinionsbildande värdet av diskussionerna måste därför någon tanke skänkas även åt de ändamålsenliga formerna för fullföljandet. Givet är att man därvid måste beakta dels att det rör sig om ett mycket stort antal individuella eller kollektiva krafter bland ägare, företagare, forskare, tjänstemän och arbetare, dels att frågorna, även de som uppenbarligen kan och bör lösas i samförstånd, är av mycket mångskiftande natur. Om man söker tänka sig in i problemet finner man ett uppenbart behov av ett gemensamt forum i form av en trängre krets, ett årligt rådslag med representanter för olika statliga verk och institutioner samt organisationer som helt eller delvis

syssla med skogliga frågor, i syfte att komma fram till ståndpunkter och arbetsprogram som kan presenteras som skogsbrukets samfällda, att ordna kön dem emellan efter angelägenhetsgraden, oavsett om de kunde lösas av skogsbruket självt eller om statsmakternas uppmärksamhet borde påkallas. En sådan krets kunde helt naturligt icke fylla uppgiften av vare sig »idé-spruta» eller utredningsorgan. Men den kunde upptaga de från olika håll framförda tankarna till behandling, underkasta dem en förberedande prövning och uttala sig om det lämpliga sättet för deras fortsatta handläggning.

Hur skulle en sådan »*skogsbrukets stämma*» — i dubbel mening — få sin rätta sammansättning och fulltonighet? Förslagsställaren tänkte sig en representation för de i det föregående nämnda arbetsorganen inom skogsbruket, alltså ett tiotal, sammansatt av 1) deras ledande män, alltså verks- eller institutionschefer, förtroendevalda ordförande eller direktörer, 2) en representant från arbetet »ute på linjen» eller i »den levande bygden» på vart och ett av dessa områden — motivering för en sådan bortfölle ju i fråga om t. ex. skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut — alltså en länsjägmästare eller skogsvårdsstyrelseordförande, en överjägmästare eller revirförvaltare, en förvaltare av bolagsskogsbruk, en lantbruksdirektör, en lantmätare, en bondeskogsbrukare, en skogsarbetare osv., 3) de olika »tjänsteställena» skulle äga att utse en tredje representant, en byråchef, professor etc., utvald med hänsyn till årets föredragningslista och arbetsprogram. Man skulle på detta sätt komma fram till ett urval på ett 25-tal representanter.

För att icke på något sätt göra tanken omstridd genom förslag om att förse denna stämma med ett permanent sekretariat e. d. kan man tänka sig att de olika väljarkorporationerna, skogsstyrelsen, skogshögskolan, skogsägarförbunden etc., i tur och ordning svarade för lokal och sekretariat. Stämman borde sammanträda under ett par dagar vid lämplig tid på året, helst oberoende av skogsveckan och norrlandsmässan och i rofylld skoglig miljö.

Ett förslag till föredragningslista kan lämpligen sammanslås med en redogörelse för de frågor som motionären i första hand haft i ögonsikte. Arbetsmarknadsfrågorna, som f. n. utredes, lämnas, med inregistrerande av det tacknämliga häri, å sido.

1. Skogsproduktionens främjande.

Vi befinner oss på detta område i den sällsynta belägenheten att man kan vidmakthålla och öka en naturtillgång, en råvara av största betydelse för såväl vår egen förbrukning som handelsutbytet med andra länder. Bäggedera är av oskattbar betydelse för vår ekonomiska utveckling, vår höjda sociala och kulturella standard. Skogsproduktionens främjande, maximalt utnyttjande av landets skogsmark, är därför en av våra största nationella

arbetsuppgifter. Riksdagsmotioner under de senaste årtiondena av män sådana som Arvid Lindman, Per Edvin Sköld, Axel Pehrsson-Bramstorp har på olika sätt angripit frågan och inskäppt dess oerhörda vikt. Under senare delen av trettioalet förelåg vid utredningar på området beräkningar om att man genom att göra den svenska skogsmarken till föremål för de olika åtgärder den var i behov av för att tillväxten skulle bli den högsta möjliga, någonting som skulle kräva 60 milj. dagsverken, skulle kunna öka tillväxten med 20 procent. Här skall icke göras något försök att beräkna huru stora resultaten blivit av de åtgärder som vidtagits efter dessa olika framstötter eller av särskilda sådana såväl i Norrland som i västsvenska kalmarker. Någon gång har sagts att programmet »avverkats» till en tiondedel. En erinran kan vara på sin plats om de motioner som väcktes från skogsbygdshåll i riksdagen såväl i samband med antagande av den första beredskapsstaten före andra världskriget som när de första anslagen till arbetsmarknadens reglering beviljades under detsamma. Bägge besvarades positivt av riksdagen, som uttalade att när arbetslöshet uppstod på skogsbrukets område, skulle medel i »erforderlig utsträckning» ställas till förfogande för att sysselsätta skogsbygdens vid skogsarbete vana och av detsamma beroende befolkning. Sedan dess har problemet ett par gånger skiftat karaktär ur både statsmakternas och den berörda befolkningens synpunkter. Bränsleanskaffningen under kriget blev en gigantisk uppgift. Vedhuggningen har i viss utsträckning verkat som en skogsvårdsåtgärd, i skogsproduktionen befrämjande riktning. Sedan har avverkningsrushen under några på varandra följande år tagit all arbetskraft i anspråk, och skogsproduktionens vidmakthållande har måst tillbakasättas. Motionären kan icke i detta sammanhang ingå på att söka teckna det nuvarande läget. Man kan utgå ifrån att det mesta, eller i varje fall en övervägande del, av trettioalets arbetsuppgifter fortfarande kvarstår, och att deras angelägenhet är så mycket större, som marknadsläget beträffande efterfrågan och priser lett till en ytterligare försämring av virkesförråd och tillväxt på de områden i Norrland, där det för omkring fem år sedan stod klart att en begränsning av avverkningarna var nödvändig under de närmaste årtiondena.

De för skogsproduktionen erforderliga arbetsuppgifternas systematiska inmatande i krislägen på arbetsmarknaden, men även att de komma till sin rätt i det normala arbetsprogrammet samt att skälig del av skogsinkomsterna återbördas till skogen, är vår allra första och främsta programpunkt. Det är icke möjligt att närmare ingå på vad som gjorts och vad som underlåtits för att ekonomiskt trygga dylika arbeten under den tid då skogsinkomsterna möjliggjort avsättningar härför. Uppenbart är att vad Lindhagen brukade kalla »en ledande tanke och ordnande hand» är av omständigheterna påkallad.

2. Skogens förvaltning och skötsel.

Av utgångspunkterna för denna motion framgår att meningen icke är att taga ställning för eller emot storskogsbruket eller småskogsbruket. Bägge har sina fördelar och sina svagheter. Tydligt är att det problem som man kallar skogsmarkens parcellering gör det nödvändigt att angripa förvaltnings- och skötselproblemet på de sätt som står till buds, även om man utgår ifrån att olika storleksgrupper, här som på jordbrukets område, kan fylla de krav som ur samhälleliga synpunkter kan ställas, och i ädel tävlan bättra vad som brister. Att storskogsbruket även har sina problem framgår både vid exkursioner och i pressen, då förslag framkastats som icke kan vara ägnade att trygga den största tillväxten.

Jordbruksreformen ger skogsmän anledning till oro, som t. o. m. lär ha kommit till uttryck på främmande botten. Men den måste ju leda till en betydande minskning av brukningsdelarnas antal även i skogen. Detta torde framför allt gälla storleksgruppen 10 till 25 hektar, för att hålla oss till den officiella statistiken, där siffran sådana skogsägare är 70 000. Med varje tusental eller tiotusental, varmed jordbrukens antal minskar i skogsbygderna genom jordbrukens rationalisering, blir en sammanläggning av skogsskiften i motsvarande mån möjlig. Den som inom riksdagen varit med om att på nytt aktualisera formerna för vår fastighetsbildning — men som saknat möjlighet att närmare följa den på området sedan en följd av år pågående utredningen — räknar med att ett nytt skifte av skogsmarken skall bli slutstycket i jordreformen i de norrländska bygder, där parcelleringen på grund av skogsskiftenas långsträckta form kan medföra verkliga olägenheter. Om man tar en by där ett eller flera bolag äger vartannat eller vart tredje hemman bör det vara möjligt att ordna det så, att de fullständiga jordbruk som skall finnas kvar får bredare skiften närmare byn, under det att bolagen kanske kan få ett eller ett par längst bort på skifteslagets skog, i stället för fem eller tio långsmala remsor. Meningen med en reform av fastighetsbildningen är ju att större hänsyn skall tagas till bruksvärdet vid sidan av egendomsvärdet.

När det i detta sammanhang gäller den allra största gruppen av ägare och skiften, nämligen de nära 100 000 som har under 10 hektar, kan man räkna med — även om anledning icke finns till något särskilt utrottningskrig då ett stort antal av dem fyller eller kan fylla måttet ur produktions- och råvarusynpunkt — en fortgående naturlig »utrationalisering» av sådana små skogslotter på grund av naturhushållningens definitiva avskrivning. Även här blir alltså totalantalet fort nog avsevärt nedbringat.

En fråga som sporadiskt tilldragit sig uppmärksamhet i samband med olika utredningar och i den skogligen diskussionen är den om sambruk i olika former inom hemmansskogsbruket. Vi har här omkring 30 000 i storleken 50 till 100 och 13 000 om 100 till 200 hektar. Frågan är natur-

ligtvis ganska svårbedömbart och psykologiskt svårlöst. Men å andra sidan är det uppenbart att den befolkningsgrupp det är fråga om under relativt kort tid inom den ekonomiska föreningsrörelsen, dit skogsägarorganisationen hör, blivit på ett naturligt sätt inriktad på kollektivt tänkande och handlande. Den gemenskap, som under senare tid vuxit fram i fråga om skogsvårdsområden, jakt- och fiskevård etc. samt som av tidsomständigheterna aktualiseras i fråga om skogsförläggningar och arbetskraftsproblem, verkar i samma riktning. Man kan alltså utan tvivel räkna med en utveckling på detta område. Men inom det samråd som i det föregående föreslagits skulle det ges möjligheter att avsevärt underlätta det tröga föret i portgången genom att sammanföra den grupp av skogsägare det närmast gäller med representanter för vetenskapen, skogsvårdsstyrelsearbetet, de i skoglig förvaltning över huvud taget sakkunniga representanterna för statligt och enskilt storskogsbruk samt, icke minst betydelsefullt, arbetarna.

Som en fjärde och sista utväg på förvaltnings- och skötselområdet framföres slutligen en tanke som måhända förefaller utopisk men som utan tvivel förtjänar att närmare prövas. Den går ut på följande: I vissa fall äger bolagen, staten och bönderna skogsskiften så belägna och beskaffade att de antingen oskäligt belasta deras förvaltningskostnader eller också vålla uppenbara brister ur förvaltnings- och skötselsynpunkt. Men om man ser de olika ägargrupperna som enhet i en viss trakt blir problemet måhända lättare att lösa. Vad skulle då hindra att de sloge sig ihop? Både högskoleutbildad förvaltningspersonal, andra tjänstemän och arbetare skulle då kunna tagas i anspråk på ett ändamålsenligt sätt. Intressemotsättningarna bör icke stå hindrande i vägen. Vi har väl nu ganska definitivt kommit in på förhandlingsvägen i prisfrågorna. Om å ena sidan skogsägarföreningarna och domänverket, å den andra virkesföreningarna för Norrland samt för Syd- och Mellansverige gör upp om priserna på skogsprodukter, skulle väl ett samarbete beträffande förvaltningen av en, fem eller tio procent av de olika ägargruppernas skogar icke av den anledningen behöva omöjliggöras.

Då kommer även de ecklesiastiska skogarna in i blickfältet. Riksdagen har gjorts underkunnig om att stridiga meningar på detta område gör sig gällande på sina håll mellan pastoraten, som anser sig kunna sköta dessa skogar med tillhjälp av skogligen biträden, och stiftsnämnderna, som hävdar att detta skall kunna ske på ett mera ändamålsenligt sätt om en mera enhetlig kår tillskapas. Helt visst finns det fall då även sådana skogar lämpligen skulle kunna förvaltas tillsammans med andra.

Här skall endast till sist nämnas att även våra drygt 4 000 skogsägare i grupperna 200 till 400 hektar samt de över 1 000, som har över 400 hektar, helt naturligt även de har sina skötsel- och förvaltningsproblem, även om de kunna anses ha resurser att lösa dem.

Dessa mycket knapphändiga och bristfälliga referat av de föreliggande problemställningarna ger vid handen att arbetsuppgifterna på detta område är mycket stora men även de vinningar som står inom räckhåll, icke minst att alla bör ha intresse av en utveckling på området, som är ägnad att bibehålla den politiska balansen i stället för att skärpa motsättningarna, samt naturligtvis först och främst av ett ur olika intressens synpunkt tillfredsställande ekonomiskt resultat av vårt skogsbruk.

3. Forskning och upplysning.

I det föregående har i något sammanhang skymtat en översikt över medelstillgången på grund av prisutjämnings- och exportavgifter för skogliga forskningsändamål. Även den fondering som kunnat ske för skogsvården och för sysselsättning vid lågkonjunktur är givetvis av intresse i motionens syfte. Beträffande forskningen skall av angelägna uppgifter nämnas produktionsundersökningar, förnygringsundersökningar, skogsprodukternas kvalitet, skogsbrukets mekanisering, skogsmarkens näringsförhållanden, skogsgenetiska undersökningar, skogsentomologiska undersökningar samt specialbearbetningar av riksskogstaxeringarnas material. Därtill kommer av samarbetsuppgifter sådana på den skogliga växtförädlingens och genetikens område, skoglig fotogrammetri, skoglig film etc.

På dylika områden ankommer det nu på olika organ, sådana som skogshögskolans och skogsforskningsinstitutets styrelse och ledningar samt styrelsen för elvamiljonersfonden för skoglig forskning att så gott sig göra låter sörja för att ingenting underlåtes i fråga om medelsförsörjningen och övriga åtgärder. På grundforskningens områden är, ur de synpunkter som framgå ur det föregående, av särskild vikt att *skogsskötseln* och *skogsekonomin* tillgodoses med forskare och anslag i erforderlig utsträckning. På förstnämnda område framstår det just nu som en beklaglig brist att antalet kvalificerade arbetskrafter är alltför begränsat. Ett annat område som just nu trängt sig i förgrunden är *arbetsforskningen*. Då den statliga institutionen knappast kunnat erhålla personella och ekonomiska resurser annat än för en sammanhållande roll på området har anslag lämnats till de enskilda institutionerna, som bl. a. på grund därav samordnat sina betydelsefulla strävanden.

På vissa skogliga områden uppstår diskussion dels med anledning av skogsbrukets självständighetssträvanden, dels om samordningen av statliga och enskilda krafter. Man kan som exempel ta frågan om *skoglig maskinforskning*. Att skogsbruket bör vara lika väl tillgodosett som jordbruket i dessa avseenden, i en tid av stora aktuella mekaniseringsuppgifter, bör ligga i öppen dag. Så är emellertid icke förhållandet. Till lantbrukshögskolan i Ultuna är en jordbruksteknisk institution knuten. De vägar som står till buds för skogsbrukets vidkommande är 1) en samverkan med

jordbruket, 2) en avdelning för ändamålet vid skogsforskningsinstitutet, 3) en institution upprättad av staten tillsammans med de enskilda intressena inom skogsbruket. En fråga som denna borde kunna vinna sin lösning uteslutande ur praktiska synpunkter. Någon principiell ovilja mot en samverkan med jordbruket på ett sådant område synes icke vara berättigad.

På ett annat område, nämligen upprättandet av en *skoglig akademi*, synes det däremot vara både riktigt och klokt att ge ytterligare koncessioner åt självständighetssträvandena. I analogi med vad som i denna motion föreslås i fråga om den skogliga sakkunskapens tillgodoseende inom Kungl. Maj:ts kansli och genom en skogsbrukets stämma bör inrättande av en särskild skogsakademi övervägas. Därigenom kan man på forskningens och vetenskapens område skapa en motsvarighet till de gemensamma organ som skogsbruket politiskt och praktiskt behöver.

När det gäller den bredare *upplysningstjänsten* har det sedan några år tillbaka framstått som en angelägen fråga att den verksamhet som bedrivs av Jordbrukets upplysningsnämnd vinner efterföljd inom skogsbruket. Hitills har man, när frågan förts på tal, i regel erhållit det svaret att forskningen icke nått så långt på det skogliga området att man har material för en upplysningstjänst liknande jordbrukets. Numera torde den ståndpunkten icke vara hållbar. Uppenbart är att då skogsbruket sammanlagt omfattar flera hundratusental ägare, arbetare, företagare, tjänstemän, forskare etc., bör alla genom forsknings- och försöksverksamhet erhålla resultat fortast möjligt distribueras i populär form, så att de i fortsättningen kan befrukta tänkandet och handlandet hos de därav berörda. Detta arbete bör uppbäras av allas förtroende.

Om man därtill också nämner även en sådan sak som *skogsbbrukets tillgodoseende i svensk utlandsrepresentation*, ofta förd på tal, står det klart att »skogsbbrukets stämma» icke skulle behöva lida av arbetsbrist. Sistnämnda fråga kan användas för att illustrera arbets sättet vid de tänkta årliga sammankomsterna. Någon inleder fråga om utlandsrepresentationen. En liten kommitté tillsättes, icke för att utreda frågan, utan för att nästa dag framlägga förslag om vad som bör åtgöras. I stämman finns skogsägarförbundets ordförande, som är erfaren diplomat, verks- och institutionschefer liksom andra med stor erfarenhet av internationellt samarbete på skogsbrukets område. Kommitténs rekrytering behöver därför icke vålla svårigheter. Så ock i de stora frågorna om skogsproduktionens främjande, skogsskötselns och skogsförvaltningens problem, de angelägna forskningsuppgifterna, upplysningstjänsten osv.

I övergången från motivering till yrkande är motionären angelägen att understryka att syftet icke är att åstadkomma en samlad mastodontutredning om alla skogsbrukets aktuella och angelägna frågor, även om behov i och för sig utan tvivel skulle finnas av att fortsätta där 1936 års på grund av tidsomständigheterna icke fullföljda skogsutredning och norrlandskom-

mitténs skogssektion slutade. Syftet är att riksdagen skall giva uttryck åt den uppfattningen att Kungl. Maj:t bör överväga dessa frågor, t. ex. genom en enmansutredning göra en översiktlig sammanställning av fakta och i samråd med en trängre krets, representativ för olika verk, institutioner, sammanslutningar och intresseområden, draga upp riktlinjer för det fortsatta arbetet. Detta får sedan fullföljas på olika, i de särskilda avseendena **ändamålsenligaste, sätt.** Huvudsaken är att skogsbrukets utveckling och ställning tryggas genom ett förtroendefullt samarbete mellan alla på området intresserade och verksamma parter.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om överväganden, utredningar, förslag och andra åtgärder i syfte att trygga skogsbrukets utveckling och ställning.

Stockholm den 12 januari 1953.

H. Sten.